

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De matrimonio, eiusq[ue] definitione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

CAPVT I.

De definitione matrimonij.

S V M M A R I A.

- 1 Matrimonium unde sic dicitur, & eius definitio.
- 2 Matrimonij etiam copulati appellatione, illud, quod ex solo consensu constat, continetur: licet consummatum non sit.
- 3 An sponsalia de presenti, sub matrimonij dictione significantur, copula non secuta.
- 4 Sponsus & sponsa de presenti sub viri & uxoris nominibus comprehenduntur.
- 5 Matrimonium iure canonum non presumitur ex diuina maris & feminae cohabitatione.
- 6 Matrimonium non dicitur quelibet maris & feminae coniunctio.
- 7 Theophilus Boschoei & Cantianculi error annotatur, atque verus sensus restituitur, l. nuptias. de reg. iur.
- 8 Matrimonium est individuum vinculum ex institutione diuina.
- 9 Matrimonium est sacra rei signum, vbi, quid significet, explicatur.

Matrimonium sic denominatur, quod femina ob id potissimum nubere debeat, vt mater fiat, auctore Augustino, lib. 10. contra Manicheos, cap. 26. vel à matris nomine non adhuc obtento, sed cum ipse statim adipiscendo, teste Aulo Gellio, lib. 18. cap. 6. vel ea fortè ratione, quod maior matris, quam patris in liberorum procreatione habeatur ratio, atque ea certa sit, non ita pater sit certus, iuxta illud Homer. *Odys.* 1. vbi Telemachus inquit: Me esse Vlyssis filium, reuelauit mater. sicut & ius ciuile iudicat à matre seruos vel liberos esse filios, not. Boscho. in tract. de nupt. in princip. Diffinitur autem sic, matrimonium est maris & feminae coniunctio, individuum vitæ consuetudinem retinens, l. 1. ff. de ritu. nupt. §. 1. 27. quæst. 2. & §. 1. Instit. de patr. poss. Dicitur vero coniunctio, non corporum, sed animorum: quæ quidem coniunctio alter alteri se tradit ad conjugalem vsum expresse vel tacite, atque in hac coniunctioe consistit consensus: vnde nuptias non concubitus, sed consensus facit, l. nuptias. ff. de regul. iur. quo fit, vt lex, quæ de matrimonio copulato loquitur, intelligenda sit in matrimonio iam ex consensu perfecto, quamuis coitus sequutus non sit, cap. final. de frigid. cap. per tuas, qui filij sint legitim. cap. 1. & 2. de matrimonio contract. contra interd. Eccles. quæ iura citat And. Tiraguell. in l. si vnquam. C. de reuocand. donat. in verb. donat. largitus. num. 179. aduersus Bald. in cap. appellamus. in fin. de feris. Paul. de Caltr. in l. penult. C. de episcop. & cleric. atque alios, qui huic sententia palam aduersantur, quibus obstat etiam gloss. in clement. vnica, de consanguin. verbo, contrahere. quæ illum text. penam inferentem contrahenti matrimonium, dato canonico impedimento, intelligit, etiam in matrimonio solo consensu contracto, copula nondum sequuta. quam ibi Doct. approbant communiter. opinio tamen Bald. procederet, vbi subiecta materia, vel legis intentio copulam exigeret. Subdit præterea gloss. prædicta, constitutionem illam non punire contrahentes sponsalia, quam gloss. præter Doct. ibi dicit notabilem Dec. in cap. nam concupiscentiam. de consil. 2. lect. idem Dec. consil. 256. colum. 3. Hippolyt. in l. si qui cum telo. C. de scaris. numer. 39. & 41. dicit sing. Ias. in l. quo minus. ff. de summi. num. 18. & Abb. in d. clement. vnica. vbi ceteri eam sequuntur. Attamen video illam gloss. citantes, non exacte distinguere sponsalia de presenti à contractu matrimonij, & sic à sponsalibus de presenti: cum illa gloss. dum loquitur de sponsalibus, aperte sponsalia, quæ de futuro dicimus, intelligat. Nec me latet sponsalia communi vsu loquendi etiam illa dici, quæ de presenti appellamus. sicuti in præcedente parte, cap. 1. diximus: qui quidem vsus à canonibus & sacra scriptura receptus videtur, quod ibi ostendimus; & potest deduci ex eo, quod ante copulam non censetur matrimonium omnino perfectum esse, cap. cum societas. 27. quæst. 2. Verum hac in re opinor, iura loquentia in matrimonio, locum habere, vbi contractus conjugalis præcessit, etiam nondum sequuta copula. idem etiam assero, vbi iura aliquid statuerint in marito & vxore, l. penult. C. de incest. nupt. l. penultim. ff. de donat. inter virum & vxorem. Quod si quando iura solum erunt intelligenda in viro & vxore data commixtione carnali, & in matrimonium consummato, id erit vel ex communi vsu loquendi, ex legis intentione, vel ex alia simili ratione. Quo pacto retolenda sunt omnia, quæ longe lateque adducuntur in l. ius in rubric. de sponsalibus. Decius consil. o. 500. Anhel.

consilio 216. Chalfiancus in consuetud. n. Burgund. rubric. 4. §. 6. vbi octo paginis hoc ipsum prosequitur. Salicet. etiam in l. non sine. Cod. de bonis qua liber. idem in l. cum in re. Cod. de donation. ante nupt. Andreas Tiraguellus de legib. comunalib. l. 14. qui tamen non ita exacta, vt proluxa, disputatione contentunt, an contracto matrimonio dicantur hi, qui contraxerunt ante copulam, vir & vxor: eos perlegat, qui hac de re plura nosse cupit.

Ex prefata etiam diffinitionis interpretatione inferitur, quod licet iure ciuili ex concubitu & cohabitatione inter aequales conditione, matrimonium presumatur, l. in libera. ff. de ritu nuptiarum. gloss. in cap. 30. quæstio. 3. Roman. singul. 446. Regia l. 2. titul. 14. part. 4. iure tamen canonico talis cohabitatio non presumitur coniugalis, sed fornicaria, d. cap. 1. 30. quæstio. 3. gloss. Abb. & Imol. in cap. illud. de presumpt. Nam etsi lex ciuili in dicta cohabitatione consensum presumat, nec ex solo concubitu iudicet matrimonium. vt aduertit Ioan. Ferrar. in dict. l. nuptias. ius verò canonicum ex solo concubitu consensum, qui in matrimonio principatum obtinet, presumere noluit, maxime in præiudicium alterius matrimonij: quod explicat Paris. alios allegans, consil. 59. volum. 4. numer. 4. Vnde sic cohabitantes cogendi sunt vel ab contubernio recedere, vel consensum ad matrimonium necessarium, palam profiteri. Verum si hæc cohabitatio diutina foret, nempe decem annorum, etiam iure canonum, & ratione ipsorum viuentium, eorum nemine refragante: nedum quoad prolem ipsis vita functis, matrimonium presumeret. Hostiens. Abb. & Anton. in cap. lator. qui fil. sint legitim. Capoll. consil. ciuil. §. numer. 16. quibus addendum erit, filium, mortuis parentibus, legitimum præsumi, ex eo, quod eius parentes simul cohabitauerant. gloss. per text. ibi, in d. cap. lator. vbi Abb. notat. & sequitur Felin. in capitul. per tuas. de probation. final. colum. Decius in cap. ecclesia. de constitut. numer. 39. Iason. consil. 168. 4. volum. Curtius in iunior consil. 52. colum. 1. quæ tamen opinio in d. cap. lator. non probatur; quia ibi ille filius reputabatur, & communi opinione credebat legitimus. Vnde Henricus ibi tenet contrariam sententiam, & Alciat. de presumption. regul. 3. presumptio. 1. om. 12. verior tamen videtur, opinio gloss. & Abb. quæ receptor est: tametsi contra hanc presumptionem possit opponi discrimen generis inter illos cohabitantes. Item, virum feminam tractasse non ita honorifice, sicuti vxorem tractari ab eo decebat. Ita Paulus de Castro in l. donationes. in princip. ff. de donatio. cui accedit Ioan. Lupi. in capitul. per vestras. de donatio 3. notab. §. 7. numer. 7. quidquid ipse velit. §. 20. ad finem. Procedit tamen Abbatis opinio, etiam si illa cohabitatio decennio non durauerit, ex mente eorum, qui hanc sententiam profitentur. Ego verò eam admitterem, præmissa decem annorum cohabitatione: alioqui contrariè potius accederem. Illud præterea notandum est, hanc diutinam cohabitationem matrimonij presumptionem inducere, si aliis argumentis coadiuuetur: text. optimus in d. cap. illud.

Tertio ex diffinitione sic intellecta deducitur verus sensus l. 1. §. ius naturale. ff. de iustit. & iur. §. 1. Instit. de iure natur. cap. ius naturale. l. distinct. vbi maris & feminae coniunctionem, iure naturali omnibus animantibus communem, à nobis matrimonium appellari, inquit lex: quasi velit ipsam copulam carnalem, matrimonium esse. Sed oportet altius hæc pendere: non enim inquit lex, maris & feminae qualemcunque coitum, nos matrimonium appellare: sed est legis sensus, maris & feminae coniunctionem omnibus animantibus, etiam brutis, esse iure naturali communem: illam verò, quæ iure naturali animalibus ratione prædita licita sit, matrimonium à nobis appellari. Est ergo maris & feminae coniunctio matrimonium in sensu, d. l. 1. non quod ipsa copula maris & feminae sit matrimonium: sed quod sine matrimonio nobis non sit, etiam iure naturali licita maris & feminae coniunctio. Hinc sequitur, nos ideo maris & feminae coniunctionem, matrimonium appellare, quod aliter, quam ex matrimoniali vsu nobis licita non sit carnis commixtio: tametsi Theophilus in pr. Instit. de iure natur. genit. & ciuil. Boscho. in tract. de nupt. in prin. & Claud. Cantian. in §. nuptia. Instit. de patria potest. adnotauerint, matrimonium appellari qualemcunque coniunctionem, etiam brutis conuenientem quibus minus absurdam existimem, maris & feminae coniunctionem appellari.

Nec

Nec etiam admitto, quod idem Bofchoeus notat, non dici propriè matrimonium absque coitu. vbi *l. nuptias* ita interpretatur, vt nuptias non tantum concubitus, sed & consensus faciat. nam hoc ex eo confunditur, quod nubere dicitur, quæ coniugium absque copula contraxit. *l. cum fuerit. ff. de condit. & demonstrat.* notat optime Dec. in *d. l. nuptias*. Cui regulæ illud exemplum *l. cum fuerit. apud Constantinus Hermenopolus lib. 4. tit. 2.* quem retulit Antonius Augustinus vir egregie doctus, atque in Pandectarum emendationibus diligentissimus, *lib. 1. cap. 7.* quibus mire suffragatur Chrylostomus *Matth. 19. Homil. 33.* scribens, verum esse matrimonium, verasque nuptias ex solo coniugali consensu. Hinc etiam apparet, iure naturali illam tantum copulam hominibus conuenire, quæ ratione & iure subsistat, qualis est coniugalis. quod eleganter Fortun. explicat in *d. §. ius naturale. colum. 6.* & idem sentit Ioannes Lupi Segobienfis in *tract. de matrimonio. colum. 5.*

Subsequitur in diffinitione: *Individuam vite consuetudinem retinens. ex eo, quod matrimonium diuina institutione indiuiduum vinculum sit, quod ab homine dissolui non potest; iuxta illud; Quis deus coniunxit, homo non separet.* Igitur in coniugio exigitur consensus ad indiuiduum vinculum saltem tacitus, conformis quidem diuine institutioni, ex qua coniugium indiuiduum consuetudinem retinet. sicuti apud nos optime docet Fortun. in *l. 1. colum. 9. ff. de iustit. & iur. nec inconuenit, quod matrimonij vinculum ante copulam, religionis solenni professione soluatur; id enim contingit preter pactum contrahentium, à quibus coniunctio hæc fuit his animis comparata, vt constans ac perpetua sit, eritque satis contrahentes prædictum consensum præstitisse, vt verè dici coniugium possit. *c. soler. 32. quæst. 2.* Hostiens. in *summa. tit. de matrimo. §. 1.* Præposit. in *rubr. de spons. col. 2.* vnde non immerito dicemus hunc coniugalem consensum totius vite consortium promittere, quod Theophil. Græcus Institutionum Paraphrastes satis eleganter expressit, *Instit. de part. potest. dicens, Matrimonium est maris & feminae coniunctio, indiuiduum vite consuetudinem retinens, seu promittens. atque significantius Ioan. Maior, in 4. distin. 26. quæst. 1. sic diffiniens; Matrimonium est, inquit, signum sensibile, quo mas & femina prævio cõsensu perpetuo coniunguntur; vt hinc pateat, sacramenti definitionem matrimonio conuenire, cum matrimonium sit sacræ rei signum, *c. sacrificium. de consecr. distin. 2.* signum inquam, visibile sacræ rei inuisibilis. Significat enim matrimonium dilectionem inter ipsos coniuges futuram, quam deus per gratiam ipsis coniugibus necedit. Significat etiam spirituales vnionem Christi & Ecclesiæ, id est, Christi, & animarum fidelium. Item, representat coniunctionem Christi cum vnica sponsa Ecclesiæ per carnis assumptionem, & sic coniunctionem diuinitatis cum humanitate. iuxta illud, *& verbum caro factum est.* hoc autem vltimum significat matrimonium, carnis commixtionem secuta, non ante coitum, *c. cum societas. 27. q. 2.* notatur in *c. debitum. de big. 4.* & vberimè in Concilio Colonienfi, *tit. de sacramento matrimonij. cap. sed dices.***

§ V N I C V S.

In quo de definitione Matrimonij.

S Y M M A R I A.

- 1 Matrimonium ante carnis copulam perfectum, quoad vinculum & sanctitatem sacramenti, non tamen quoad significationem.
- 2 Matrimonium sacramentum est nouæ legis.
- 3 Matrimonij sacramentum gratiam confert.
- 4 Matrimonium in legitimum, ratum, & consummatum distinguitur.
- 5 Matrimonium contractum per procuratorem, an sit sacramentum.
- 6 Matrimonium à quo, & qua ratione fuerit institutum.
- 7 Matrimonium contractum propter non conuenientem finem valet, licet illicite contrahatur.
- 8 Quæ sit huius sacramenti substantia, forma, & materia.

EX his sequitur, matrimonium ante copulam perfectum quidem esse, quoad vinculum, factumque ex sanctitate sacramenti, vt fuit inter Mariam & Ioseph. *c. de Beata. c. coniux. cap. omne. 27. q. 2.* imo tanto sanctius, quanto à carnali coniunctione alienius, secundum Augustinum dicitur, probatur authentice.

tinentiã in coniugatis. Est tamen imperfectum, quoad significationem: non enim illa omnia significat, quæ significaret, carnali copula consummatum. ex his, quæ idem Magister notat, & Hostiens. in *summa. tit. de matrimonio. §. quid sit matrimonium. Ang. in verb. matrim. 1. q. 3.* & Colonienf. Concilium in *d. c. sed dices.*

Secundo ex his deducitur, matrimonium esse sacramentum, & nouæ legis, quod probatur ex Paulo ad *Ephes. 5.* dicente: *Sacramentum hoc magnum est: quæ verba ita interpretantur sancti Doctores, vt tradit Ambros. Cathar. lib. 5. contra Caiet. cap. 1. de matrimo.* Ecclesia etiam hanc assertionem profertur in *cap. ad abolendam de here.* & in Concilio Floren. sub Eugenio III. vt plane contrarium asserentes, censendi sint hæretici, quos conuincunt sacræ testimoniis, & Conciliorum autoritatibus, Rossensis, Ioan. Eckius, atque eruditissimus Alfonsus à Castro, *lib. de heres. in verb. nuptia.* & Colonienf. Concilium. *tit. de matrimonio. cap. quæ omnia.*

Tertio ex præmissis aperte constat, matrimonium gratiam conferre: Sacramenta siquidem nouæ legis gratiam conferre, receptissimum est apud Theologos, & in eodem Florentino Concilio. *vers. quinto hoc docet Ecclesia.* hoc autem est sacramentum nouæ legis; igitur gratiam confert. quod probat Colonienf. Concilium, & Theologi frequentius fatentur, vt constat ex Maior. in *4. distin. 26. q. 1.* notat Tho. 2. 2. q. 100. art. 2. Alfonsus de Castro, in *d. verb. nuptia. 2.* Abb. in *c. cum in ecclesiis. de symon. Præpos. in rubr. de spons. col. pen. post Cardin. Ibi. Hostiens. Ioan. And. in cap. 3. de sacra vnitione. & Canariensis Episcopus. Philip. 12. licet gloss. in c. quicquid. 1. q. 1. & in alia. mater. vers. sacramentis. de sentent. excomm. in 6. & in d. c. cum in ecclesiis. v. luerit in hoc sacramento minime conferri gratiam, quod falsum & erroneum est.*

Hic vero & illud notandum est, non omne matrimonium protinus esse sacramentum. proinde scire conuenit, matrimonium aliud esse legitimum, aliud ratum, aliud consummatum: est enim legitimum legitimum id, quod legitimo consensu contrahitur, quale esse potest apud Ethnicos. ratum est illud, quod à Christianis more fidelium contrahitur, & istud sacramentum est. consummatum dicitur illud, quod omnino copula carnali firmatum est. quæ omnia explicat Colonienf. Concilium, *tit. de matrimonio. cap. vero & cap. sed dices. & probatur in c. fin. 28. q. 1.* Magister Sentent. in *4. distin. 39.* & Præpos. in *rubr. de spons. col. penult.* Nec obert text. in *cap. gaudemus. de diuor. & in cap. vi. de transact.* dicens, inter infideles dari hoc sacramentum: nam intelligitur dari inter infideles matrimonium, id est vinculum indissolubile matrimonij, quod quidem vinculum quodammodo sacramentum appellatur, non tamè matrimonij sacramentum: cum illud coniugium ratum non sit, in quo desinat fides, vt probat text. in *cap. quanto. de diuor. dicens, apud infideles matrimonium contingere: non tamen esse ratum: effici vero ratum coniugij sacramentum, quod fidelibus competit. ergo infidelibus minime conuenit matrimonij sacramentum: vel, vt aptius intelligatur litera. c. dicemus. opinor apud infideles matrimonium esse sacramentum habitu non actu: quia non contrahitur in fide Ecclesiæ. ita Thom. in *4. distin. 39. q. art. 2.* quo fit, vt non ita firmum sit coniugium infidelium, sicuti Christianorum, *c. quanto. supra citato.* quod nos a libi tractabimus, nempe *cap. 7. §. 4.**

Ex his etiam redditur dubia Caiet. sententia. Is, inquam, *2. tom. quæst. 1. de matrimonio, dixit, matrimonium contractum per procuratorem, non esse sacramentum, nec gratiam conferre, donec inter presentes coniuges id matrimonium saltem tacite ratum habeatur.* hoc enim certum non est, tametsi subtili ratione id probare nitatur. quem etiam reprobatur Ambrosius Cathar. contra Caietan. *lib. 5. cap. de sacramento matrimonij.*

Institutum autem fuit matrimonium ab ipso summo omnium rerum opifice in statu innocentia ante peccatum ore prophetico adami dicentis. *Genes. 2.* Hoc nunc os de osibus meis, caro de carne mea: quamobrem, relinquet homo patrem & matrem, & ad heribit uxori sue, & erunt duo in carne vna. & quia spiritu prophetico illa verba protulit Adam, in sacro Euangelio *Matth. 19.* Redemptor noster illa verba ad Deum ipsum refert. notat Magist. in *4. distin. 26. text. in cap. lxx diuina. 27. quæst. 2.* verum ante peccatum fuit coniugium institutum in officium naturæ, nempe ad conferuandam creaturam. Dixit enim Deus, *Genes. capit. 1. c. 2.* ni. atque idem repetit post diluuium.

CAPIT

